

RECENZE

Vincúr, P. – Zajac, Š. a kol.: Úvod do prognostiky. Vydavateľstvo SPRINT-vfra, Bratislava 2007. ISBN 978-80-89085-85-9

Na slovenském trhu odborné literatury se prezentuje nová publikace, která reaguje na požadavky širšího chápání významu informačních poznatků zejména v souvislosti s očekávanými změnami v sociálně ekonomickém rozvoji společnosti. Publikace je výsledkem spolupráce pracovníků Ekonomické univerzity v Bratislavě a Prognostického ústavu SAV a vznikla jako součást řešení výzkumného úkolu VEGA č. 1/2551/05 *Hlavné tendencie rastu a štruktúrnych zmien slovenskej ekonomiky po vstupe do EÚ*.

Publikace je rozčleněná do devíti relativně samostatných, nicméně organicky na sebe navazujících, kapitol. V přílohové části jsou prezentovány praktické aplikace vybraných prognostických přístupů pro možnou krátkodobou prognózu hrubého domácího produktu a jeho složek do roku 2010.

První kapitola *Vedecká prognostika* uvádí stručné základy vědecké prognózy. Východiskem je teze o změnách ve vývoji prognostického myšlení. Autoři poukazují na skutečnost, že „*moderná prognostika nechápe budúcnosť ako niečo, čo je už dané, ale ako niečo, čo možno cieľavedome formovať*“. V návaznosti na takto formulované východisko jsou uváděny základní principy (charakteristiky) prognózování, a to multidisciplinární a systémový přístup, integrace dlouhodobého vidění budoucnosti, ale i minulosti, akceptování možných zlomů ve vývoji zkoumaného jevu. V souladu s uvedenými charakteristikami se pak následně nabízí strukturalizace zpracování prognóz. V závěru kapitoly je uvedeno kompendium vývoje prognostického myšlení.

Ve druhé kapitole *Prognostické metódy a techniky* se autoři zabývají objasněním vybraných prognostických metod pro prognózování ekonomických ukazatelů. Jedná se zejména o metody statistické, protože „*prognózy ekonomických ukazovateľov sa odvodzovali iba od vývoja sledovaných ukazovateľov v čase*“. Je zde patrné, že autoři tímto přístupem abstrahují od zkoumání vzájemných vazeb a závislostí sledovaného ukazatele a dalších ukazatelů, které jeho vývoj ovlivňují. Proti takovému přístupu je sice možno vznést určitou námitku, ale pro potřeby a záměr publikace ji nepovažujeme za relevantní.

Ze statistických metod jsou zde prezentovány zejména adaptivní techniky vyrovnávání a prognózování časových řad pomocí klouzavých průměrů a exponenciálního vyrovnávání. Uvedené metody autoři považují za „*lahko*“ použitelné v praxi; nevyžadují totiž dlouhé časové řady a jsou nenáročné. Současně ale připomínají, že existují prognostické metody založené na analýze časových řad, které mají nejen „*deterministický trend, ale hlavne aj stochastický charakter*“.

V kapitole třetí *Ekonomické prognózy* jsou vymezeny význam a funkce ekonomické prognózy a následně vymezeno makroekonomické modelování. Význam a funkci ekonomické prognózy spatřují autoři zejména v tom, že úspěšnost a účinnost hospodářskopolitických opatření v rozhodující míře závisí na správnosti předpovědi budoucího vývoje. Připomínají limitující faktor časových zpoždění mezi rozhodovacím procesem, opatřeními hospodářské politiky

a jejich působením. Následně pak předkládají standardní klasifikaci podle kritérií objekt, časový horizont, rozlišovací úroveň.

Vymezení makroekonomického modelování předkládají autoři pohledem do vývoje makroekonomického modelování. Konstatují, že nezávisle na době a příslušnosti k určitým školám je prvotní úlohou těchto modelů „*identifikovať malý počet homogénnych skupín ekonomických agentov tak, aby chovanie členov každém z nich bolo možné vyjadriť spoločnou behaviorálnou funkcionálnou formou*“. Za vrchol makroekonomického modelování autoři považují období 70. let, kdy se vyvinulo několik výrazných nových směrů, zejména modelování agregátní nabídky, teorie portfólia v modelování finančních trhů podpořená sledováním finančních toků, modelování dlouhodobých nerovnovah a modelování problematiky malých otevřených ekonomik. Zvláště modelování malé otevřené ekonomiky autoři považují za přínosný pro potřeby slovenské ekonomiky, zejména modelový přístup označovaný jako „*škandinávsky dualizmus*“. V závěru konstatují, že konstrukce makroekonomického modelu je nejen záležitostí kvality a objektivnosti dat, ale také „*skúseností a citu či schopnosti toho, kto tento model simuluje*“.

Úvod do ekonometrie, uváděný ve čtvrté kapitole, představuje standardní přístup výkladu problematiky. Vychází z definice ekonometrie, ekonometrického modelu a následně charakterizuje jednotlivé etapy ekonometrického modelování, etapu konstrukce modelu, jeho kvantifikaci, etapy verifikace a aplikace modelu. Přínosem této kapitoly je celá řada aplikací u jednotlivých etap a zejména příklad demonstrující etapu kvantifikace a verifikace vybraného modelu.

V páté kapitole *Jednoduchý ekonometrický model otvorenej trhovej ekonomiky* je prezentován model Halla a Tailora, ilustrující praktickou aplikaci ekonometrie na prognózování makroekonomických agregátů. Uváděný přístup ukazuje konstrukci ekonometrického modelu jako aplikaci teoretických přístupů v konkrétní tržní ekonomice a následně techniku uspořádání jednotlivých rovnic modelu pro prognostické účely.

V kapitole šesté *Využitie ekonometrických modelov na prognózovanie ekonomického vývoja* se autoři zaměřují na vysvětlení možností prognostické aplikace jednorovnicového modelu a vícerovnicového modelu (soustava simultánních rovnic). Kapitola je vhodně doplněna konkrétními aplikacemi obou modelových přístupů v oblasti prognózování.

V sedmé kapitole *Prognóza na základě modelov s korekčným členom* je prezentována syntéza statistických krátkodobých dynamických vztahů a dlouhodobých rovnovážných vztahů využitím modelů s korekčním členem, využívajících analýzu kointegrace. Pro uplatnění v prognostických pracech jsou zde nabízeny dynamické modely s operátorem zpoždění, dynamické krátkodobé modely včetně dlouhodobých multiplikátorů, již vzpomínaný model s korekčním činitelem, vektorové autoregresní modely. Zajímavým a přínosným závěrem kapitoly je nabízený postup vytváření prognózy s uplatněním modelů s korekčním činitelem.

Osmá kapitola *Demografická prognóza* vedle demografie a základní charakteristiky demografického vývoje předkládá základní teoretická východiska pro formování demografické prognózy. Kromě odkazů na trendy vývoje světové populace je mimořádně zajímavou součástí kapitoly předkládaná demografická prognóza Slovenské republiky. Je doplněna řadou tabulek, které ještě zvyrazňují nastíněný demografický vývoj.

Poslední, devátá kapitola *Prognózovanie vedy a techniky* předkládá názor autorů na problémy spojené s tvorbou prognóz v této oblasti a následně se zabývá vývojem prognózování vědy a techniky ve světě a na Slovensku. Připomíná, že k zásadnímu přelomu ve vývoji prognózování vědy a techniky na Slovensku dochází v 80. letech minulého století, který souvisí s prací na přípravě a zpracování dlouhodobé prognózy sociálně ekonomického rozvoje bývalé ČSSR do roku 2010. Nové směry se objevují v souvislosti se systémovými změnami ve slovenské ekonomice, zejména v období příprav na vstup do struktur Evropské unie. V další části kapitoly autoři podrobněji uvádějí možnosti využití metody Delphi v prognózách vědy a techniky.

Publikace má bohatou a mimořádně zdařilou přílohovou část, zaměřenou na přehled makroekonomických modelů, na možnosti jejich aplikace a na datovou základnu pro krátkodobou prognózu HDP a jeho komponentů do roku 2010.

Publikace je zpracována s velkou odbornou erudicí, přináší mnoho zajímavých podnětů pro posluchače Ekonomické univerzity, kterým je především určena, ale také pro další zájemce o prognostiku v Čechách i na Slovensku.

Tibor Paulík